

ANKARA KALESİ KORUMA VE GELİŞTİRME İMAR PLAN PROJESİ YARIŞMA RAPORU

Ankara Altındağ Belediyesi tarafından Ankara Kalesini Koruma ve Geliştirme Projesi hazırlanması için bir yarışma açılmıştır. Bu amaçla hazırlanan ayrıntılı şartname, proje tasarımında nelere dikkat edilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bunlar içinde bize göre temel noktalardan biri, Kaleiçinin Ankara Türk şehir dokusunu koruyabilmiş bir bölge olduğu, ikincisi bu bölgenin giderek artan biçimde sağlıklı bir yapılaşmaya sahne olduğu, üçüncüsü ise Kale surlarının Ankara'nın tarihi geçmişini büyük ölçüde bünyesinde barındıran, gösteren bir eser olmasıdır.

Hazırladığımız projede çözümlenecek önemli konulardan biri olan, bu organizasyonu kimin yapa bileceği, organizasyonun ne şekilde halledilebileceği (sahiplilik), tarihi dokuya nasıl yaklaşıldığı, bu dokunun nasıl sağlıklılaştırılıp bu günün İnsanına hitap edecek şekle getirilmesinin ne şekilde düşünüldüğü aşağıda ifade edilmiştir.

I- ÖRGÜTLENME MODELİ

Mevcut seçenekler arasında bizce en işleyebilir nitelikte olanı, ağırlık birinde olmak üzere çeşitli kamu kurumları temsilcilerinden oluşan bir kurumun meydana getirilmesidir. Sorumluluğun kurumlar arasında eşit olarak paylaşılması durumunda, hayli zaman alacak bu projede taraflar arasında işbirliğinin iyi sağlanamaması ihtimali büyüktür.

Sorumluluğun ağırlığını Ankara Altındağ Belediyesi üstlenmelidir. Projenin kalenin tamamına uygulanabilmesi en iyimser tahminle 10 ile 15 yıl arasında bir zaman alacağından, Belediye bünyesinde Ankara Kalesini Koruma ve Geliştirme Proje Müdürlüğü adı altında bir büro kurulmalıdır. Büro Müdürü Belediye Başkan yardımcısı olup üyeleri arasında Belediye İmar Müdürü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ile Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Ankara Bölge Kurulu Büro Müdürlüğünden birer üye, Turizm Genel Müdürlüğünden bir

temsilci, Bayındırlık İmar ve İskan Bakanlığından bir üye bulunmalıdır. Büro kurulduktan sonra ihtiyaca göre diğer kurumlardan da üye alınabilir. Büro hizmetleri Belediyece sağlanır.

II- SAHİPLİLİK KONUSU

Ankara Kalesi uzun yıllar önce merkez olma niteliğini kaybetmiştir. Ankara İmar Planına göre bölgenin canlılık kazanması ihtimalide şimdilik yoktur. Yapıların çoğu alt gelir gruplarının elinde olduğu için şahıs eliyle restore edilmeleri bizce mümkün değildir. Bu bölgenin şu anda cezbedici bir duruma da olmadığı için özel kurumlarında buraya yatırım yapmaları beklenemez. Bu konudaki ilk düşüncemiz, Kaleiçi'ne ancak kültürel sahada sorumlu kamu kurumlarının sahip çıkabileceğidir.

Uzun vadede işin ağırlığının kamu kuruluşlarınca yüklenile ceğine inanılmakla birlikte karma bir modelin daha uygun olduğunu düşünüyoruz:

1- Daha öncede ifade edildiği gibi, projenin tamamının uygunlanabilmesi uzun zaman alacaktır. Bu yüzden Belediye ve Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülük görevi üstlenerek bir yada iki adayı tamamen istimlak ederek restorasyon faaliyetlerine başlar ve oluşacak tepkileri değerlendirir.

2- Kaleiçi'nde ciddi bir çalışmanın başlaması durumunda şahısların, özel kurumların (bankalar vb.), özel vakıfların (Vehbi Koç Vakfı, Sabancı Vakfı vb.) projeye bakış açıları değişip katılımları sağlanabilecektir.

3- Kurulacak olan Müdürlük bir yandan bu tepkileri ölçerken -olumlu sonuç alınsa bile bütüne göre fazla yer tutmayacağı için- diğer yandan Kamu Kuruluşlarının projeye ne kadar destek olabileceğini araştırır. Örneğin Hipodrom, Gençlik Parkı, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzelerinin bulunduğu koridor, Atatürk Kültür Merkezi olarak ilan edilmiştir. Kısaca, Ulus bölgesinde kültürel etkinlik yaratılmaya çalışılmaktadır. Kale projesi de bunun içinde değerlendirilmelidir. Diğer taraftan Kaleiçi'nin hemen altında Anadolu Medeniyetleri Müzesi oldukça önemli ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Bu turistlerin en azından bir gece Kaleiçi'nde eski Türk Şehri atmosferi içinde konaklama imkanı

araştırılır ve kaleiçi'nde bir bölge turistik konaklamaya ayrılabilir. Buna bağlı olarak Turizm Genel Müdürlüğünün veya Turizm Bankasının mülkiyeti ve restore maliyeti kendilerine ait olmak üzere ne kadar katkıda bulunacağı araştırılır.

4- Yine Kaleiçi'nde bir kısım evin Kamu Kuruluşlarınca (Bakanlıklar, Üniversiteler) lojman olarak alınması sağlanabilir, örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı son yıllarda lojman için çeşitli semtlerde apartman almaktadır. Bu ödeneğin bir kısmı aynı amaçla Kaleiçi projesine kaydırılabilir.

Sonuç olarak Kaleiçi'ndeki evlerin sahiplerince restore edilmeleri bu şartlarda beklenmemelidir. Şahıslara restore için karşılıksız para yardımında geçerli yol değildir. Çünkü bu yapılar devamlı onarım gerektirmektedir. Uzun vadede ev sahiplerinin bu bakım masrafını üstlenme olanağı yoktur. Restorasyon pahalı bir işlemdir. Kaleiçi'ndeki yapıların büyük kısmının onarılmaya ihtiyacı vardır ve bu onarım masrafı yanında kamulaştırma bedeli fazla yer tutmayacaktır. Bu yüzden onarımla beraber istimlakında kamu kuruluşlarınca yapılması gerektiğine inanıyoruz.

III- GENEL YAKLAŞIM İLKELERİ

Kaleiçi projesini hazırlamadaki temel ölçümüz, öncelikle tarihi dokuyu olabildiğince korumak olmuştur. Bunun yanısıra bütünüyle bir eski Türk Şehir dokusu -içkalesi- karakterindeki bu bölgenin, günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilen, insanların içinde yaşamaktan, zevk alacakları bir mekan olması tasarlanmıştır. Konu bu esas çerçevesinde ele alındıktan sonra mevcut dokuyu sağlıklılaştırma ve yeni işlevler yükleme yoluna gidilmiş, ancak bunları yaparken orjinal dokudan fedakarlık edilmemeye çalışılmıştır. Örneğin konuya sadece turizm açısından bakılmamış, kendi insanımızın yaşayacağı, kendi kültürümüzün bir parçasını kurtarma fikrinden hareket edilmiş, turizm bir sebep değil bu fikrin sonuçlarından biri olarak görülmüştür. Dolayısıyla sadece turizm geliri için eski dokuya müdahale etmekten kaçınılmıştır.

A- TARİHİ DOKUNUN KORUNMASI

1-Evler: Kaleiçi'nin son yıllarda hızlı bir şekilde sağlıksız yapılaşmaya gittiği gözlenmektedir. Bu yüzden ilk elde bu yeni

yapılaşma ve ekler ayıklanarak tarihi dokunun daha anlaşılır hale gelmesi hedeflenmiştir. Taşınmaz Kùltùr ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 15.5.1987 gùn ve 3194 sayılı kararıyla Kaleiçi'nde 68 adet yapı (ev, cami, çeşme, saat kulesi, işyeri) korunması gerekli taşınmaz kùltùr varlığı olarak tescil edilmiştir. Projede tescilli yapıların tamamı korunmuş, kalanlar yeni bir elemenden geçirilerek bir kısmı tescillilerle beraber muhafaza edilmiştir.

2- Avlular: Evlerin avlu bölünmeleri yapılmış olmakla beraber, binalara olabildiğince ada ölçüğünde işlev verilmesi düşünùldüğü için, gerektiğinde aynı adadaki yapıların avluları birleştirilip ortak avlu haline dönüştürülebilir.

3- Sokaklar: Mevcut sokak dokusuna fazla müdahale edilmemiştir. Ancak sonradan kapatılan bazı sokaklar açılarak eski haline getirilmiş, zamanla kotu yükselen bazı sokakların orjinal kota indirilmesi ve bütün sokakların malta taşıyla kaplanması öngörùlmüřtür. Korunmasında fayda görùlmeyen yapıların ayıklanmasıyla oluşan boşluklarda, eski dokunun yoğun olduğı yerler için 15.5.1987 gùn ve 3194 sayılı Aşınmaz Kùltùr ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu kararı sit alanı hükümlerine göre inşaat izni verilerek sokak biçiminin bozulmamasına, inşaat yapılmayıp avlu olarak bırakılan yerlerdeyse avlu duvarı çekilerek sokak ölçüsünün değışmemesine çalışılmıştır.

4- Kale Surları: Kale, proje kapsamı içinde üzerinde önemle durulan bir yapıdır. Çeşitli devirlerde geçirdiğı tamirlerle, fizik olarak Ankara'nın tarihini göz önüne serebilen tek eserdir. Bu yüzden Kaleiçi'ndeki Türk Şehir dokusu kadar Kalenin kendisinde odak noktası haline getirilmeye çalışılmıştır. İçkale doğı surlarının altındaki gecekondu bölgesinin bu amaçla kaldırılarak burasının gezinti yeri, mesire alanı gibi halkın kullanımına açık yeşil alay olması öngörùlmüřtür. Kalenin kuzeyindeki kayalık bölge Őimdiki haliyle muhafaza edilmiş, kaleyi gölgeleyebilecek fonksiyon yüklenmemiştir.

Böylece Kalenin dıştan, Ankara'nın simgesi olmaya değer ölçüde görùlebilmesi hedeflenmiştir.

Bu yaklaşımın gereği olarak surların dıştan olduğu kadar içtende rahatça algılanabilmesi için, korunmaya değer bulunanlar dışında surlara bitişik olan binaların yıkılması, sur boyunca -sur dışında olduğu gibi- içine çeşitli aktiviteler yerleştirilmiş yeşil alanlar oluşturulmuştur.

B- YENİ DÜZENLEMELER

Tarihi dokuyu koruma ilkelerinin bu şekilde belirtilmesinden sonra, kale içinde oluşacak dokuyu cazip hale getirecek yeni düzenlemeler ve eski yapılara yüklenecek yeni işlevler şöylece sıralanabilir:

1- Açık Alan Düzenlemeleri: Kaledeki yol ağına dokunulmamıştır. Yeni meydanlarda yaratılmamıştır. Ancak mevcut dokuda doğal olarak oluşan meydanlar tanzim edilerek sistem rahatlatılmaya çalışılmıştır. Kale konusunda söz edildiği gibi sur kenarları açılmış ve buralar halkın ortak kullanımına açık aktif yeşil alanlar şeklinde düzenlenmiştir.

2- Halkın Doğal İhtiyaçlarına Cevap Veren Düzenlemeler: Kale içinde yaşayanların zorunlu ihtiyaçlarına cevap verecek aynı zamanda yerli-yabancı ziyaretçilere kolaylık sağlayacak aktiviteler oluşturulmuştur: Nispeten kolayca ulaşılabilecek bir meydana alışveriş merkezi olarak çarşı, banka, sağlık ocağı, postane kurulması öngörülmüş, Kale içi araç trafiğine kapatılacağı için Kale dışında bir otopark tasarlanmıştır.

Aynı zamanda bir kültürel etkinlik elemanı olarak görülebilecek Halk Kütüphanesi için Kale içindeki korunan evlerden biri ayrılmıştır.

Toplumun günümüzdeki belli başlı ihtiyaçlarından biri haline gelmesi yüzünden, hem ulaşım kolaylığı hem nispeten diğer yapılardan kopuk ve rahat olması gibi özelliklere sahip bir ev, kreş olarak düşünölmüştür.

3- Kültürel ve Turistik Düzenlemeler : Sur kenarlarının büyük ölçüde açılmasıyla meydana getirilen yeşil alanlara bağlı olarak burç girintilerinin, sanatçıların çalışma ve eser sergileme alanları şeklinde düzenlenmiştir. Böylece Kalede sosyo-kültürel aktivitelere yer verilerek günlük hayatın içine katılması, yaşayan

bir mekan haline gelmesi öngörülmüştür. Aynı amaçla Şarkkale denilen burç küçük bir anfi haline getirilmiştir.

Kaleiçindeki şehir dokusunu meydana getiren evlerin dış mekan tesiri kadar, asıl zenginliğini sunan iç tertibini gösterebilmek için bir tanesinin müze-ev şeklinde düzenlenmesi teklif edilmektedir,

Dışkale girişinde duvara açılacak nişlerde yer alacak kaleyi tanıtıcı panolarla, ilk turistik aktivite sunulmuş olmaktadır.

Yine dışkalede düzenlenen bir meydandaki el sanatları satış merkezleri ve turizm danışma bürosu, kaleye gelen ziyaretçinin daha gezmeye başlamadan temel ihtiyaçlarını karşılamış olacaktır.

İçkaledeki merkezi meydanda bulunan lokanta ve çayhane, sur kenarı boyunca açılan yeşil alanlardaki meşrubat, tost vb. gibi şeylerin satılacağı büfeler hem burada yaşayan halka hem ziyaretçilere hizmet verecektir.

4- Altyapı Düzenlemeleri: Kaleiçi projesindeki temel problemlerden biri olan ısınma konusunda kabul edilebilecek bir çözüm, merkezi ısıtma sistemi olacaktır. Ankara'ya getirilecek olan doğalgazdan yararlanılabileceği ve bu ısıtma sisteminin kurulması çalışmalarına hemen başlanması gerektiği düşüncesindeyiz.

Eski Türk şehirlerinin büyük dertlerinden biri olan yangın konusu, sokaklarda yeterli aralıklarla yerleştirilecek yangın muslukları yoluyla çözümlenebilecektir.

Çöp konusunda ise belirli yerlere, küçük bir traktör tarafından çekilebilecek nitelikte tekerlekli çöp tankları konulmasını teklif ediyoruz.